
CANKAR GOES WEST – CANKAR GRE NA ZAHOD, PREVAJANJE IN PREVODI DRAMSKEGA OPUSA IVANA CANKARJA V ANGLEŠČINO

Tina Mahkota
(DSKP, Ljubljana, Slovenija)

Članek predstavi dvoletni mednarodni projekt, katerega cilj je bilo prevesti, izdati, distribuirati in promovirati dramski opus Ivana Cankarja v angleščini *Cankar Goes West* (2021). Oriše nastanek projekta, njegove pobudnike, partnerstvo Prešernovega gledališča Kranj in Crane Creations Theatre Company iz Kanade in financiranje ter podrobneje predstavi sodelujoče prevajalce. Nakaže tudi možnosti za uprizarjanje Cankarjevih dram v angleško govorečih deželah.

Ključne besede: Ivan Cankar, drame, prevodi v angleščino

Sedem dram Ivana Cankarja, šest prevajalcev, tri države, dve celini, enaindvajset knjig v angleščini (7 trdo, 7 mehko vezanih, 7 elektronskih) – s temi številkami lahko povzamemo dvoletni mednarodni projekt *Cankar Goes West – Cankar gre na zahod*, katerega cilj je bilo prevesti, izdati, distribuirati in promovirati dramski opus Ivana Cankarja v angleščini. Partnerstvo Prešernovega gledališča Kranj (PGK) in Crane Creations Theatre Company (CCTC) iz Kanade, sofinancirano s sredstvi Evropske unije, je 8. novembra 2021 v Mestni knjižnici Kranj v okviru 51. Tedna slovenske drame (TSD) predstavilo tiskano izdajo prevodov Cankarjevih dram v angleščino, s pritiskom na tipko pa sta direktorja omenjenih gledališč, Andreja Kovač in Jure Novak, poslala prevode tudi na police največje svetovne spletne knjigarne.

* tmahkota@amis.net

CC-BY-SA, besedilo © Mahkota, 2024

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna.

Hieronymus 1-2, 2024, 67–74, <https://doi.org/10.18690/hieronymus.9.1-2.67-74.2024>

IVAN CANKAR

7 NEW TRANSLATED PLAYS

CCTC IS WORKING TO EXPAND READERSHIP AND APPRECIATION FOR THE WORKS OF THE "UNDISCOVERED EASTERN EUROPEAN IBSEN" AND THE "FATHER OF SLOVENE DRAMA" PLAYWRIGHT IVAN CANKAR.

Fotografija: Crane Creations Theatre Company

Pobudnica ter organizacijska in izvedbena vodja projekta je bila slovenska režiserka Andreja Kovač, ki od leta 2011 živi in deluje v Kanadi. Mariborčanka, rojena 1979, je na AGRFT v Ljubljani končala študij gledališke in radijske režije. Po letu 2008 je živela vse bolj razpeta med Slovenijo in Kanado, kjer je bila sprejeta na prestižni podiplomski študij režije na National Theatre School of Canada. Po končanem študiju se je preselila v Toronto in delovala kot režiserka in članica umetniškega vodstva festivala Inspirato. Zadnja leta živi in dela v mestu Mississauga v Ontariu, kjer je ustanovila CCTC, poklicno gledališko skupino, ki v predstavah raziskuje gradnike družbe in teme, kot so identiteta, pravičnost, politika, gospodarstvo,

tehnologija in umetnost. Redno obiskuje Slovenijo in ohranja stike s slovenskim gledališčem in dramatiko. Ko je pred leti poskušala predstaviti Ivana Cankarja svojim kanadskim gledališkim kolegom z mislijo na morebitno uprizarjanje, je ugotovila, da niti ena izmed njegovih dram ni v celoti prevedena v angleščino.¹

O prevajanju Cankarja v angleščino v slovenski diaspori v ZDA je podrobneje pisala Nike Kocijančič Pokorn v članku *Ivan Cankar kot temelj samoizrisa kulturne identitete slovenskih Američanov*, objavljenem v mednarodnem zborniku *V sanjah preleti človek stoletje*, ki je izšel ob stoletnici smrti Ivana Cankarja leta 2018. Med prevodi Cankarjevih del, ki so izhajala v časopisih, revijah ali kot samostojne publikacije, dramatike ni zastopane. Razlog je verjetno ta, da so dramska besedila namenjena uprizarjanju, za katero pa v ZDA ni bilo ne virov ne gledališke infrastrukture, najbrž tudi ciljnega občinstva. Po letu 2000 najdemo nato nekaj odlomkov iz Cankarjevih dram prevedenih v angleščino zlasti v knjigah Irene Avsenik Nabergoj *Justice and Redemption: Anthropological Realities and Literary Visions by Ivan Cankar* in *The Power of Love and Guilt: Representations of the Mother and Woman in the Literature of Ivan Cankar*. Obe je prevedel Jason Blake, ki je sodeloval tudi pri projektu *Cankar Goes West* kot prevajalec (z Alenko Blake) *Kralja na Betajnovi*.

Angleški odlomki iz Cankarjevih dram *For National Well-Being*, *King on Betajnova*, *Serfs* dva odlomka iz *The Perversion in the Valley of St. Florian* in *Scandal in St. Florian Valley* so v študentskih prevodih v 21 jezikov izšli še v *Antologiji literature Ivana Cankarja* leta 2018. Nastali so v študijskem letu 2017/2018 kot del projekta Svetovni dnevi Ivana Cankarja na skoraj 60 tujih univerzah. Z njim so se slovenistike na tujih univerzah pridružile praznovanju Cankarjevega leta v Sloveniji.

Med enim od obiskov Slovenije je Kovač predlagala PGK sodelovanje s Crane Creations Theatre pri projektu prevajanja Cankarjevih dram v angleščino. PGK je namreč vsakoletni organizator Tedna slovenske drame (TDS), ki se v tekmovalnem in spremljevalnem programu osredinja na domače uprizoritve slovenskih dram, hkrati pa tudi na promocijo in uprizarjanje slovenskih dram v tujini. Naključje je hotelo, da je bil takrat

¹ *Pohujšanje v dolini šentflorjanski* je sicer že leta 2011 prevedel Rawley Grau (na pobudo igralca Slovenskega mladinskega gledališča Ivana Rupnika, v čigar režiji je bilo leta 2012 uprizorjeno v Victory Theater v San Diegu z naslovom *Scandal in St. Florian Valley* (Chronos Theatre). Prevod ni bil objavljen.

ravno odprt razpis Evropske unije Creative Europe za literarno prevajanje iz manjših jezikov v večje. Skupna prijava je bila uspešna in za dvoletni projekt so prejeli 59.365 EUR, enak delež sta zagotovila tudi oba partnerja, pri čemer se je CCT zavezal, da bo poleg objave in distribucije prevodov pripravil bralne uprizoritve Cankarjevih dram v več kanadskih in ameriških mestih ter prevode promoviral s pomočjo svoje mreže mednarodnih gledališč in univerz.

Kmalu po potrditvi financiranja sta Kovač in Postrak na podlagi bibliografij, referenc in izkušenj na področju prevajanja dramatike povabili k sodelovanju Michaela Bigginsa (prevedel je *Romantic Souls*, Jakob Ruda, *For the Good of the Nation*), Jasona Blakea (*The King of Betajnova*), Rawleyja Graua (*Depravity in St. Florian Valley*), Toma Priestlyja (*Lackeys in Beautiful Vida*) ter slovenski prevajalki Alenko Blake (*The King of Betajnova*) in Tino Mahkota (*Lackeys in Beautiful Vida*).

Michael Biggins je v Severni Ameriki največkrat objavljeni prevajalec sodobne slovenske književnosti, med drugim je prevedel dela B. Pahorja, D. Jančarja, T. Šalamuna, A. Debeljaka. Je predavatelj na washingtonski univerzi v Seattlu ter vodja oddelka za ruske in vzhodnoevropske zbirke univerzitetne knjižnice pa tudi predavatelj slovenskega jezika in književnosti kot tujega jezika. Leta 2015 je prejel Lavrinovo diplomo DSKP, leta 2023 je postal dopisni član SAZU.

The King of Betajnova sta prevedla Jason Blake in Alenka Blake. V Kanadi rojeni Jason Blake je zaposlen na Oddelku za anglistiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Prevaja predvsem iz slovenščine in nemščine. Med odmevnejšimi prevodi je zbirka esejev M. Rožanca *O svobodi in Bogu* (*Of Freedom and God*), ki jo je prevedel z Jeremijem Slakom. Je tudi avtor knjige *Slovenia – Culture Smart! The Essential Guide to Customs and Culture* ter trojice priročnikov, namenjenih Slovincem, ki pišejo v angleščini. Alenka Blake je srednješolska profesorica angleščine in nemščine. Že več kot dvajset let poučuje, hkrati pa sooblikuje književna dela, slikanice za otroke in znanstvene publikacije.

Rawley Grau, prevajalec *Pohujšanja v dolini šentflorjanski*, prihaja iz Baltimora, ZDA, od leta 2001 živi v Ljubljani. Izjemno dejaven kot prevajalec sodobne slovenske proze in medkulturni posrednik je med drugim prevedel romana D. Šarotarja *Panorama* in *Biljard v hotelu Dobray*, ki sta bila uvrščena v ožji izbor za prevajalsko nagrado Oxford-Weidenfeld, ter roman M. Kumerdej *Kronosova žetev* in zbirko kratke proze *Fragma*, roman *Slepec*

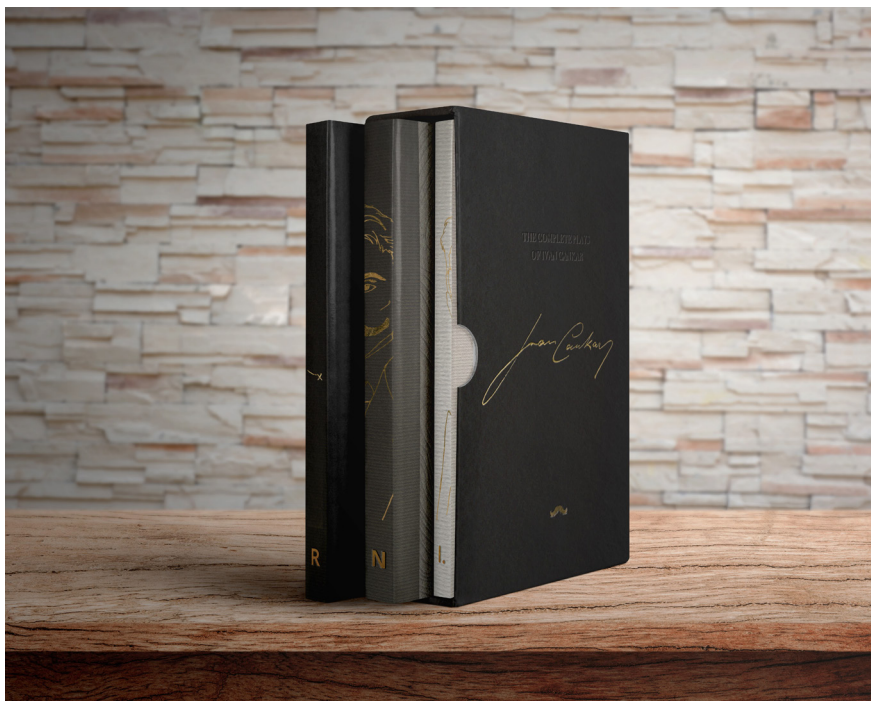
M. Čandra, *Kroniko pozabe* S. Preglja. Leta 2021 je prejel Lavrinovo diplomsko DSKP.

Tom Priestly je zaslužni profesor na Oddelku za moderne jezike in kulturne študije na Univerzi v Alberti v Kanadi. Že več kot 30 let raziskuje različne vidike jezika na slovenskem manjšinskem območju v Avstriji. Ukvarjal se je z različnimi temami, od tradicionalnega jezikoslovja do sociolingvistike. Od leta 1985 do sredine 90-ih je bil urednik revije *Slovene Studies*, strokovnega glasila Society for Slovene Studies iz New Yorka. Priestly je revijo vsebinsko razširil s sodobnimi prevodi poezije in leposlovja, sam je med drugim prevajal poezijo F. Prešerna, M. Klopčiča, C. Lipuš. Skupaj s Tino Mahkota je prevedel *Hlapce* in *Lepo Vido*.

Tina Mahkota je samostojna ustvarjalka na področju kulture. Poleg številnih klasičnih in sodobnih proznih sodobne angleške, škotske, irske in ameriške književnosti je od leta 2000 prevedla petinsedemdeset dram, ki so bile uprizorjene v poklicnih gledališčih. V angleščino je prevedla tudi drame *Prekleti kadilci* S. Makarovič, *V imenu matere* I. Svetine, *Sedem dni* K. Morano in Ž. Divjaka. Leta 2010 je na festivalu Borštnikovo srečanje prejela nagrado Dominika Smoleta za prevod in jezikovno adaptacijo drame *Od blizu* P. Marberja. Leta 2013 je prejela Sovretovo nagrado za prevod *Dublinčanov* J. Joycea. Leta 2016 jo je slovenska sekcija IBBY nominirala za vpis na častni seznam IBBY za prevod knjige *Barjanski otrok* irske pisateljice S. Dowd.

Za tako zahteven projekt, pri katerem je sodelovalo šest prevajalcev, je bilo izredno pomembno uredniško delo, ki ga je opravil Kanadčan James Hyett, po izobrazbi dramski igralec in jezikoslovec. Z izjemnim poslušom za govorjeni jezik je prevajalcem posredoval dragocene pripombe in nasvete pa tudi številna vprašanja glede zunajbesedilnega konteksta, zgodovinskega ozadja in kulturne specifičnosti Cankarjevih dram. Prevajalcem je posredoval tudi izkušnje in odzive igralcev, ki so v obdobju urejanja dokončnih različic naše prevode bralno uprizarjali (žal brez občinstva v času najstrožjih ukrepov zaradi pandemije). Hyett je vsako dramo opremil tudi z vodnikom po izgovorjavi imen, s časovnico in preglednico zgodovinskega ozadja. Vsaka knjiga vsebuje tudi predgovor o Cankarjevem življenju in delu ter podatke o prevajalcih. Likovna urednica in oblikovalka je bila Aditi Sharma, ki je za platnice izbrala prelivajoče se odtenke kavne barve, mehko vezane knjige pa imajo na platnicah izohipse Vrhniko ter droben detajl, upodobitev Cankarjevih brk. V trdo vezanih knjigah (komplet je na voljo

v lični kartonasti škatli) so objavljene tudi številne fotografije uprizoritev Cankarjevih dram, ki so jih prispevali arhivi slovenskih gledališč ter Slovenski gledališki inštitut iz Ljubljane.

Fotografija: Crane Creations Theatre Company

Že pred izidom prevodov je CCTC poskrbel za internetno pojavnost in vidnost projekta na svetovnem spletu (na svoji spletni strani, kakor tudi na straneh officialIvancankar na Facebooku in Instagramu), kjer so Cankarja predstavljali kot ‚neodkrita Ibsena vzhodne Evrope‘. Predstavitve projekta v Sloveniji je potekala dvakrat na festivalu TSD (jeseni 2021 in spomladi 2022), o čemer je poročala televizija Slovenija in tiskani mediji. Na Radiu Ars je bila prevodom posvečena oddaja Razgledi in razmisleki. 6. decembra 2021 je bila v gledališču Etcetera v Londonu bralna uprizoritev drame *Beautiful Vida* v izvedbi gledališča Lions Theatre. Pot do klasične uprizoritve katere od Cankarjevih dram v angleščini, ki bi terjala veliko zasedbo, kompleksno scenografijo in kostumografijo, pa bo najbrž še dolga,

saj gre za velike produkcijske zahteve in finančne vložke – še posebej v ZDA in Kanadi, kjer gledališče ni tako močno subvencionirano, kot je dramsko gledališče v Evropi.

LITERATURA

- AVSENIK NABERGOJ, Irena, 2013: *The power of love and guilt: representations of the mother and woman in the literature of Ivan Cankar*. Frankfurt am Main [etc.]: P. Lang.
- AVSENIK NABERGOJ, Irena, 2014: *Justice and redemption: anthropological realities and literary visions by Ivan Cankar*. Frankfurt am Main [etc.]: P. Lang.
- CANKAR, Ivan, 2018: *Antologija literature Ivana Cankarja s prevodi v tuje jezike: projekt Svetovni dnevi Ivana Cankarja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- CANKAR, Ivan, 2021: *Beautiful Vida*. Prev. Tina Mahkota, Tom Priestly. Kranj: Prešernovo gledališče; Mississauga: Crane Creations Theatre Co..
- CANKAR, Ivan, 2021: *Depravity in St. Florian valley : a farce in three acts*. Prev. Rawley Grau. Kranj: Prešernovo gledališče; Mississauga: Crane Creations Theatre Co..
- CANKAR, Ivan, 2021: *For the good of the nation: a comedy in four acts*. Prev. Michael Biggins. Kranj: Prešernovo gledališče; Mississauga: Crane Creations Theatre Co..
- CANKAR, Ivan, 2021: *Jakob Ruda: a drama in three acts*. Prev. Michael Biggins. Kranj: Prešernovo gledališče; Mississauga: Crane Creations Theatre Co..
- CANKAR, Ivan, 2021: *King of Betajnova: a drama in three acts*. Prev. Jason Blake, Alenka Blake. Kranj: Prešernovo gledališče; Mississauga: Crane Creations Theatre Co..
- CANKAR, Ivan, 2021: *Lackeys: a play in five acts*. Prev. Tina Mahkota, Tom Priestly. Kranj: Prešernovo gledališče; Mississauga: Crane Creations Theatre Co..
- CANKAR, Ivan, 2021: *Romantic souls: a dramatic portrait in three acts*. Prev. Michael Biggins. Kranj: Prešernovo gledališče; Mississauga: Crane Creations Theatre Co..
- KOCIJANČIČ-POKORN, Nike, 2021: Ivan Cankar kot temelj samoizrisa kulturne identitete slovenskih Američanov. V: KOCIJANČIČ, Matic (ur.): *V sanjah preleti človek stoletje: mednarodni zbornik ob stoletnici smrti Ivana Cankarja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 97–115.

CANKAR GOES WEST (2021): TRANSLATING PLAYS BY IVAN CANKAR INTO ENGLISH

Summary

The article presents *Cankar Goes West* (2021), a two-year international project to translate, publish, distribute and promote plays by Ivan Cankar in English. It outlines the origins of the project, the partnership between the Prešeren Theatre Kranj and the Crane Creations Theatre Company from Canada, its instigators and key players, and details the translators involved, as well as the possibilities for staging Cankar's plays in English-speaking countries.
